

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru o dată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei
Cont nr. 49.8.01

Oredința noastră

47. Legea iubirii

Am arătat că legea morală dinaintea de Hristos a fost numai o pregătire spre Hristos. Căci în Hristos Iisus avem deplinătatea legii morale și a vieții morale creștine. Legea morală creștină nu se limitează numai la legi și porunci, care trebuie să îndeplinească ci ea este în primul rând viață în Hristos. Hristos să viețuiască în noi și noi să viețuim în Hristos — aceasta este legea viețuirii noastre morale.

Dacă legile și poruncile Vechiului Testament apăreau mai mult ca „un jug”, ca o povară, căci erau legi și porunci venite din afară și omul era mereu în situația de a se supune sau a nu se supune legii, de a o împlini cum trebuie sau de a o împlini numai de formă, de ochii lumii, în Noul Testament Iisus Hristos se sălășluiește în noi — prin Sf. Taină a Botezului (și alte Sf. Taine) — ne curăță de păcatul strămoșesc și ne face o „făptură nouă”, un „om nou”, plămădit după asemănarea lui Hristos și chemat să se desăvârșească mereu, având ca țintă desăvârșirea dumnezeiască a lui Iisus Hristos. Așadar, Iisus Hristos este „viața noastră”, pentru că viețuiește în noi și noi viețuim în El și este totodată ținta noastră, modelul dumnezeiesc, a cărui desăvârșire ne atrage, ne cheamă să „alergăm” fără răgaz cu încordarea tuturor forțelor duhovnicești, ca să ne apropiem tot mai mult de acest pisc de neajuns al desăvârșirii divine, care este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat. Credinciosul care a devenit o „făptură nouă”, prin harul lui Hristos revărsat prin Sfintele Taine, trebuie să se străduiască să viețuiască în Hristos, să se asemene cu Hristos și să se înalțe mereu spre „statura desăvârșirii lui Hristos”.

Desigur și în Noul Testament avem legi, avem porunci, dar acestea nu sînt ca un „jug” din afară, ci sînt însușite de duhul lui Hristos și deci prin ele ne îndrumază Hristos pe calea virtuții și ne ajută să biruim păcatul. De fapt dacă Hristos viază în noi și noi viem în Hristos — atunci împlinirea poruncilor este ușoară, ele fiind ca niște semne ale drumului care ne duc spre desăvârșire, spre împărăția cerurilor. Cel ce iubeste pe Iisus Hristos nu înlătură poruncile și legile, ci le împlinește, căci în Iisus Hristos se cuprind toate și prin El, prin harul Lui și colaborarea noastră, împlinim toate aceste porunci.

Se cuvine dar să împlinim „toate poruncile”. Toate aceste porunci însă se cuprind în una singură, care e cea mai mare și le însușește pe toate și le dă valoare la toate. Aceasta este porunca iubirii, care este „porunca nouă” dată de Iisus Hristos, iubire după asemănarea iubirii lui Hristos (Ioan 13, 34). De aceea putem spune că în viața creștină centrală și atotcuprinzătoare este legea iubirii.

„Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 8). Iubire este Dumnezeu-Tatăl, care priveghează peste păsările cerului, peste crinii câmpului, peste viața omenească, peste întreaga existență (Matei 6, 25—34; 7, 11). Și „așa a iubit Dumnezeu (Tatăl) lumea încît și pe Fiul Său cel unul născut l-a dat ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viața cea veșnică” (Ioan 3, 16; cf. I Ioan 4, 9). Iubire este Dumnezeu-Fiul, care pentru mîntuirea noastră a binevoit să se întrupeze, să ia chip de om, să propovăduiască Evanghelia mîntuirii, să înlătore durerile și suferințele, să se jertfească pe cruce pentru noi și — după înăl-

țarea la cer — să rămînă cu noi, în noi, cu dragostea Lui cea nemărginită. Iubire este Dumnezeu-Duhul Sfînt, care vine de la Tatăl prin Fiul în Sfînta Biserică, revărsă iubirea dumnezeiască în noi, ne face fii ai lui Dumnezeu după har, ne unește cu Hristos și ne însușește să pășim pe urmele lui Hristos, să ne asemănăm cu Hristos. Acestea și multe altele sînt roadele Duhului Sfînt. Așadar, „Dumnezeu este iubire și cel ce rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu rămîne în el” (I Ioan 4, 16).

Dar „cine iubeste pe Dumnezeu, iubeste și pe fratele său”. De aceea cine zice că iubeste pe Dumnezeu și pe fratele său îl urăște acela este mîncinos. El nu iubeste nici pe Dumnezeu, nici pe fratele său (I Ioan 4, 20, 21). „Să ne iubim (dar) unul pe altul, pentru că iubirea este de la Dumnezeu și oricine iubeste este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu” (I Ioan 4, 7). De asemenea cel ce iubeste pe Hristos, iubeste și Biserica

lui Hristos, căci Hristos este mirele Bisericii și Biserica este mireasa lui Hristos. El este capul Bisericii și Biserica e trupul lui Hristos. Iar măduarele Bisericii sînt una pentru că sînt îmbrățișate de iubirea lui Hristos, de iubirea Bisericii și totodată în Hristos și Biserica se iubesc unii pe alții.

Iubirea aceasta este și iubire de patrie, iubire de popor, iubire de omenire. Așa cum Hristos și-a iubit țara, a iubit poporul, a iubit omenirea și s-a iertat pentru mîntuirea tuturor, așa și noi (Biserica cu fiii ei) ne iubim țara, ne iubim poporul, iubim toate popoarele, iubim tot ceea ce există și viază, căci în toate și prin toate simțim pe Dumnezeu, înțelepciunea și dragostea Lui cea nemărginită.

Vastă cît universul, înaltă cît cerul, iubirea îmbrățișează pe Dumnezeu, pe om, cosmosul întreg, orice făptură, orice existență. Se cuvine dar să creștem mereu în iubire, să ne lărgim inima ca în iubire să îmbrățișăm totul. Numai în felul acesta vom împlini cu adevărat Legea lui Hristos (toate poruncile), care este Legea iubirii. Căci mai mare dintre toate „este dragostea” (cf. I Corinteni 13, 1—13).

† NICOLAE

Mitropolitul Ardealului

Duminica Ortodoxiei

Prima Duminică din postul Sf. Paști se numește în calendarul nostru bisericesc „Duminica Ortodoxiei”, așa precum a fost stabilit de sinodul episcopilor de la Constantinopol din martie 843. Împrejurarea istorică pentru această hotărîre a avut o desfășurare mai largă.

În precizarea revelației divine, Mîntuitorul Iisus Hristos a arătat că „cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece” (Matei 24, 35), căci „mai lesne e să treacă cerul și pămîntul, decît să cadă din lege un corn de literă” (Luca 16, 17) și „dacă mă iubeste cineva, va păzi cuvîntul meu” (Ioan 14, 23). Prin urmare păzirea autentică a învățaturii date de Mîntuitorul era o poruncă imperativă pentru credința creștină, în vederea mîntuirii sufletului.

De aceea Sf. Apostol Pavel preciza în scrisul său, că trebuie „călcat drept, după adevărul Evangheliei” (Gal. 2, 14) și credincioșii trebuie îndrumați „drept învățînd cuvîntul adevărului” (II Timotei 2, 15). Pentru expresia „drept”, Apostolul Pavel a folosit cuvîntul grecesc „orthós” — drept, corect, sănătos, adevărat, avînd în vedere că Mîntuitorul a descoperit felul sigur în care trebuie împlinită de către credincioși „preamărirea” cea cuvenită a lui Dumnezeu. Pentru această expresie Sf. Evanghelie a aplicat termenul grecesc de „doxa”.

Cu timpul însă s-au găsit unii care să altereze, voit sau din necunoștință, sensul învățaturii sau revelației date de Mîntuitorul și atunci a trebuit să fie exprimată „păstrarea preamării și a credinței creștine” corecte și printr-un termen specific. Astfel la mijlocul secolului al II-lea, apărătorii acestei revelații au inaugurat un cuvînt nou, din împreunarea celor două expresii de „orthós” și „doxa” într-un singur termen de orthodoxos-ortodox, care exprimă dreapta mîrire, corecta preamărire, adevărata credință întru Dumnezeu. Dar cum în vorbirea umană există mai multe feluri de folosire a unui cuvînt, au fost formulate următoarele expresii specifice: adjectivul explicativ „ortodox”; substantivul cu sens determinant „Ortodoxia”; verbul acțiunii „a ortodoxi” și adverbul activității „ortodox”.

Cele mai folosite expresii apoi de către Părinții bisericești din Răsărit și Apus, fără excepție, dintre secolele al IV-lea și al VIII-lea, se refereau la: Ortodoxie, credința ortodoxă, învățătura ortodoxă, trăire ortodoxă, canoane ortodoxe și altele, prin care se definea poziția corectă creștină față de cei care alunecau de la învățătura Mîntuitorului, fiind numiți: eterodocși — de altă mîrire, sau paradocși — de mîrire periferală, sau kakodocși — de mîrire greșită, pînă la decăzuți de la credință, sau eretici notorii.

Toate acele șapte sinoade ecumenice, începînd cu cel de la Niceea din 325, și peste cele de la Constantinopol din 381, de la Efes din 431, de la Chalcedon din 451, de la Constantinopol din 553 și 680, inclusiv cel de la 692, pînă la ultimul de la Niceea din 787, au folosit din plin aceste expresii tipice, în variate combinații, pentru a dovedi că respectă și urmează nealterat adevăratei revelații a Mîntuitorului Iisus Hristos.

În plus, sinodul al IV-lea ecumenic de la Chalcedon, din 451, numit și „sinodul Ortodoxiei”, cu votul celor aproape 630 episcopi prezenți, a mai precizat că: Biserica Mîntuitorului, cea: una, sfîntă, sobornicească și apostolească, să fie numită exclusiv „Biserică Ortodoxă”, și ea trebuie ferită de orice fel de alunecări și răstălmăciri în credință. În adevăr astfel de alunecări au apărut în istoria bisericească sub numele de: iudaizanti, simoniaci, milenariști, gnostici, antitrinitari, arieni, duhoborți-pnevmatomachi, nestorieni, monofiziți, monotești și iconoclaști — răsăriți din monofizitism, și alții legați de vreunii dintre acești eterodocși și eretici.

Prin urmare, pentru a-i feri pe credincioșii „Bisericii Ortodoxe” de astfel de abateri și ca să deosebească mai precis Ortodoxia de erezie, ierarhii adunați în număr mare la sinodul de la Constantinopol, din martie 843, considerîndu-se o continuare a sinodului VII ecumenic din 787, au precizat că: Prima Duminică din postul Sf. Paști, pe atunci la 11 martie, cu care se inaugurează „calea pascală spre Hristos Mîntuitorul cel răstignit și înviat”, să fie numită „Duminica Ortodoxiei” și în acea zi să se citească și hotărîrea sinodală, numită „sinodic”, cu privire la condamnarea

(Continuare în pag. 2)

Cu privire la post

Între practicile ortodoxe de cult trebuie amintit și *postul*.

Postul Sf. Paști, în care am pășit nu demult, ne prilejuiește ocazia să ne reamintim câteva învățături privitoare la această străveche rânduială creștinească.

Cu privire la post, Mărturisirea Ortodoxă arată că „este înfrînarea de toate mâncărurile, sau, în caz de boală, numai de unele; de asemenea și de băuturi și de toate lucrurile lumești și de toate dorințele cele rele, pentru ca creștinul să poată face rugăciunea lui mai cu ușurință și să împăce pe Dumnezeu, încă și pentru ca să omoare poftele trupesti și să câștige harul lui Dumnezeu”.

Cerința de căpetenie pentru împlinirea postului în adevărat duh creștinesc, cum înțelegem din cele arătate mai sus, este înfrînarea, atât a trupului, cât și a sufletului. Cu alte cuvinte, postul are valoare numai când este, în același timp, trupesc și sufleteșc.

Dar când pomenim de înfrînare, înțelegem ferirea trupului de îmbuibare, urmînd ca sufletul să fie ferit și el de vicii, de păcate, de petreceri nefolositoare, adică de fapte care l-ar putea tîrî pe credincios la ispite, ba chiar la a uita de îndatoririle sale creștinești.

Postul este o armă puternică împotriva lăcomiei, împotriva celui rău și a tot ce vine de la acesta. El mijlocește întărirea a ceea ce este mai bun în ființa noastră, ca în felul acesta să punem stăpînire asupra pornirilor rele.

În Testamentul Vechi aflăm că însuși Dumnezeu a rînduit să se țină posturi de înfrînare totală sau parțială a trupului și sufletului (ex. porunca dată lui Adam să nu mănînce din pomul cel din mijlocul raiului (Facere 2, 6—11); rînduiește și postul din luna a șaptea, în ziua a zecea a lunii (Zah. 8, 19); întîlnim postul practicat de Moise în Muntele Sinai (Ieșire 34, 28); postirea lui Daniil vreme de trei săptămîni (Dan. 10, 2—3 etc.). Proorocul David mărturisește că a postit trupest și sufleteșc (Ps. 34/35, 13; 108/109, 24).

Dar mărturiile din Testamentul Nou sînt și mai grăitoare în privința postului. Insuși Mîntuitorul Hristos a postit în pustie timp de 40 de zile și nopți (Matei 4, 1—2); apoi proorocița Ana, la templul din Ierusalim (Luca 2, 36—37). Sf. Ioan Botezătorul a postit (Marcu 1, 6) hrănindu-se doar cu lăcuste și miere sălbatică. Au postit și Sf. Apostoli (II Cor. 6, 4—5 și 11, 2).

Dar Mîntuitorul ne învață și cum să postim, zicînd: „Cînd postiți, nu fiți triști ca făcîrnicii, căci aceștia își smolesc fețele lor, ca să se arate oamenilor că postesc; adevăr grăiesc vouă: își iau plata cuvenită. Tu însă cînd postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este întru ascuns și Tatăl tău care vede întru ascuns îți va răsplăti ție” (Matei 6, 16—18). Sf. Apostol Pavel scrie că postul adevărat trebuie împreunat cu rugăciunea (I Cor. 7, 15) și că el trebuie practicat în așa fel încît să nu primejduiască sănătatea omului.

Cum am anticipat, postul adevărat trebuie să fie și trupesc și sufleteșc, constînd în înfrînarea poftelor trupului și, în același timp, în întărirea sufletului în lupta lui cu tot ceea ce este dăunător adevăratei vieți creștine (I Cor. 9, 25—27; Rom. 6, 12—13; I Petru 2, 11 etc.). Acestea se întregesc în chip fericit și fac din post un mijloc esențial în drumul spre desăvîrșirea noastră religioasă-morală.

Pe teme biblice, postul trupesc poate să fie, după asprimea lui: *ajunare desăvîrșită* (totală) adică atunci cînd nu mîncăm și nu bem nimic, cel puțin o zi întreagă (Ieșire 34, 28; Matei 4, 1—2 etc.); *ajunare parțială*, adică reținere numai de la unele mâncări (Dan. 10, 2—3; Matei 3, 4; Marcu 1, 6; I Cor. 8, 13; Rom. 14, 21); *postul comun*, care înseamnă înfrînare de la „mîncările de dulce”, și *postul ușor*, cînd intervin dezlegări la vin, pește și untdelemn, la anumite sărbători, care cad în cursul posturilor de peste an.

Biserica a rînduit însă și zilele și răstimpurile de post după cum urmează: Zilele de miercuri și vineri de peste an și anume: Miercuri în amintirea vînzării Mîntuitorului de către Iuda, iar vineri în amintirea răstignirii Mîntuitorului; postul Sf. Paști, în amintirea patimilor Mîntuitorului și pentru pregătirea trebuitoare sărbătoririi Învierii Domnului (40 de zile); postul Nașterii Domnului (6 săptămîni), ca pregătire pentru sărbătorirea

acestui praznic; postul Sf. Mariei Mari (1—14 august), pregătire pentru această sărbătoare, și postul Sf. Apostoli. De asemenea Biserica a rînduit post la 29 august (Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul) și 14 septembrie (Înălțarea Sf. Cruci).

Deoarece postul este un semn de așezare lăuntrică (Matei 9, 14—15), el și trebuie ținut în acest duh, adică în vremea lui să nu se facă petreceri, nunți etc.

Esențial este și faptul că creștinul rămîne îndatorat să țină numai acele posturi care sînt rînduite de Sf. Biserica și să nu le schimbăm cu alte zile, iar pe acestea să le țină în duhul cerut de Biserica, în duhul care îmbunătățește viața creștină.

Postul este însă și o necesitate igienică. De aceea ne este necesar și în această privință, corespunzînd însăși firii și naturii noastre.

În privința postului întîlnim cu deosebire răstălmăcirea textului de la Matei 15, 11 și 17, despre care se afirmă, că nu îngăduie „să facem deosebire între mâncări, ca și cînd prin unele (de post) ne-am mîntui, iar prin altele (de dulce) ne-am spurca și osîndi”. Dar după cum bine se știe, nu în de-

osebirea dintre mâncări stă postul adevărat — deși și mâncările au un rost bine determinat în postire —, ci în înfrînarea trupului și a sufletului nostru în disciplinarea credinciosului considerat ca întreg. Acesta nu se spurcă prin mîncare, ci prin neputința de a se înfrîna în ale mîncării și în plăceri dăunătoare, în a înfrîna poftele care pot pune stăpînire pe el. „Necurăția omului nu vine din afară — de la mîncări —, ci dinăuntrul lui; nu de la ceva material, ci din sufletul lui”.

Esențialul în problemă însă îl constituie faptul că însuși Mîntuitorul a postit și că nicăieri nu aflăm nici cel mai modest indiciu că El ar fi oprit postul. Asemenea locuri nu întîlnim nici la Sf. Apostoli. Ba Sf. Apostol Pavel scrie că a postit el însuși și îi îndeamnă și pe alții la postire. Postul rînduit de Biserica are deci sens constructiv, practicarea lui slujind celor ce sîrguiesc spre desăvîrșire în virtute. Departe de a înțelege prin post chinuirea trupului sau a sufletului, ea l-a așezat în scopul disciplinării forțelor trupesti și sufletești. De altfel un post prea aspru poate duce la păcate de-a dreptul împotriva postului (I Cor. 7, 5).

În felul cum e rînduit de Biserica postul poate fi practicat cu bune rezultate de toți fiii ei.

D. Călugăr

Figuri de preoți cărturari brașoveni

Bartolomeiu Baiulescu

Din bogata pleiadă a preoților cărturari brașoveni din a doua jumătate a secolului trecut și începutul veacului nostru, figura lui Bartolomeiu Baiulescu (1831—1909) ocupă un loc deosebit prin complexa sa activitate de slujitor al altarului, de sprijinitor al școlii românești și în domeniul economic, de publicist și ca autor al unuia dintre cele mai valoroase lucrări istorice privind trecutul românilor brașoveni, intitulată „Monografia comunei bisericesti gr. ort. române a Sfintei Adormiri din Cetatea Brașovului, cu acte și dovezi” (Brașov, 1898).

Născut la 11 iunie 1831 în comuna Zîrnești din districtul Brașovului dintr-o familie de preoți cu vechi tradiții cărturărești, Bartolomeiu Baiulescu, după terminarea școlii din satul său natal, a urmat între anii 1845—1849 gimnaziul romano-catolic din Brașov avînd printre profesori pe binecunoscutul publicist de la „Gazeta de Transilvania”, Iacob Mureșianu, și pe poetul Andrei Mureșanu.

În toamna anului 1849 s-a înscris la Seminarul teologic din Sibiu, după terminarea căruia, la sfîrșitul anului 1851, a fost instalat preot în Zîrnești, unde a funcționat pînă în vara anului 1857, cînd datorită meritelor sale deosebite, a fost transferat la Brașov.

În timpul șederii sale la Zîrnești, Bartolomeiu Baiulescu s-a remarcat nu numai ca preot, dar și ca dascăl. În anul 1852 el a deschis chiar în propria sa locuință clasa a doua a școlii populare, deprinzînd pe elevi să scrie și să citească cu caractere latine.

Ca preot în cartierul „Cetatea” din Brașov, unde a păstorit timp de peste cinci decenii, B. Baiulescu, printr-o rodnică și multilaterală activi-

tate pe tărîmul bisericesc, cultural și economic, a devenit una din cele mai proeminente figuri ale Brașovului.

Pe tărîm religios, datorită strădaniei sale și sprijinului material acordat atît de obștea credincioșilor români brașoveni, cît și a celor de peste Carpați, au fost ridicate la Brașov două locașuri pentru „oficiile sacre”, care și astăzi se numără printre cele mai frumoase lucrări de artă ale orașului de la poalele Tîmpei. Este vorba de *Capela din cimitirul Groaveri*, construită în anul 1876, și de biserica din „Cetatea internă a Brașovului” cu hramul „Sfînta Adormire”, construită în anii 1895—1896 de arhitectul G. Bruss, după „modelul bisericii grecești din Viena, dar cu turnul în stil bizantin. Această biserică, din centrul orașului, a fost sfințită la 6/18 iunie 1899 într-un cadru festiv, în prezența mitropolitului Ioan Mețianu și a arhimandritului Dr. Ilarion Pușcariu. Sînt două opere care vorbesc peste veacuri, în limbajul lor de piatră, despre B. Baiulescu, ca vrednic slujitor al Altarului strămoșesc.

Dar preocupările lui Bartolomeiu Baiulescu, care dorea ridicarea poporului său, s-au îndreptat cu perseverență și spre alte domenii de activitate.

Ancorat în realitățile vremii, el și-a dat seama că, datorită vitregiei vremurilor trecute, situația românilor transilvăneni era destul de precară atît în domeniul industriei, cît și în cel al agriculturii. Românii nu aveau o pătură de meseriași necesară dezvoltării unei industrii, iar agricultura se practica încă cu mijloace destul de înapoiate.

De aceea, din inițiativa sa, la sfîrșitul anului 1869, în sala festivă a liceului românesc din Brașov (viitorul liceu „Andrei Șaguna”) a fost

(Continuare în pag. 4)

Duminica Ortodoxiei

(Urmare din pag. 1)

tuturor ereziilor care s-au ivit în cursul istoriei bisericești ca abateri de la Ortodoxie, condamnarea servind și drept avertisment pentru viitor, față de cei care ar îndrăzni asemenea alunecări de la Ortodoxie.

O frumoasă și explicativă predică privitoare la Duminica Ortodoxiei s-a păstrat de la patriarhul ecumenic Mihail Cerulariu al Constantinopolului, de pe la mijlocul sec. al XI-lea.

În traducerea slavonă a ritului bisericesc ortodox bizantin, inaugurată de Sf. apostoli ai slavilor Constantin-Ciril și Metodie, cuvîntul de „ortodox” a fost tradus prin sinonimul „Pravoslavie”; și astfel a fost introdusă peste tot, unde Ortodoxia era vestită și răspîndită în limba slavonă bisericească, pentru Duminica Ortodoxiei, denumirea de „Torjstvo Pravoslavia”.

Astfel cuvîntul ortodox, în formulare grecească originală, apoi în traducere latină similară, a fost folosit și de teologii apuseni latini pînă în secolul al XVI-lea.

În prezent, Biserica Ortodoxă Universală, care cuprinde Bisericile ortodoxe locale autocefale, ca Patriarhii sau Mitropolii, cu jurisdicții în lumea întreagă peste credincioșii ortodocși, de care se aproprie acum și Vechile Biserici orientale, denuindu-se și ele „ortodoxe” în Siria, India, Egipt și Etiopia, este expresia Bisericii apostolice și patristice, care s-a inspirat și a trăit neconținut din Ortodoxia Evangheliei Mîntuitorului Iisus Hristos. Astfel pentru ea Duminica Ortodoxiei înseamnă far de îndrumare în trăire adevărată creștină.

Prof. M. Șesan

O nouă treaptă pe calea înfloririi Patriei noastre

Intregul nostru popor a luat cunoștință de rezultatele obținute în îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România în anul 1973, publicate în prima jumătate a lunii februarie a.c. Muncind cu abnegație și elan patriotic oamenii muncii din toate sectoarele de activitate ale țării noastre au dobândit noi și însemnate realizări în programul de dezvoltare multilaterală a României de astăzi.

Din bilanțul anului 1973, reies date care oglindesc în mod sintetic progresele înregistrate față de 1972, ritmuri de creștere deosebit de apreciabile în toate ramurile principale ale economiei naționale. Redăm spre exemplificare doar câteva din aceste date: produsul social a crescut cu 110,40% față de 1972 și cu 135,10% față de 1970; venitul național a crescut cu 110,80% față de 1972 și cu 137,70% față de 1970; volumul investițiilor din fondurile centralizate ale statului au crescut cu 109,10% față de 1972 și cu 133,40% față de 1970; producția globală industrială a crescut cu 114,70% față de 1972 și cu 143,30% față de 1970; volumul comerțului exterior a crescut cu 124,80% față de 1972 și cu 157,40% față de 1970; veniturile din salarii cu 108,10% față de 1972 și cu 124,70% față de 1970; cheltuielile pentru acțiuni social-culturale de la bugetul de stat cu 110,40% față de 1972 și cu 130,30% față de 1970 etc. Aceste re-

zultate demonstrează elocvent că s-au economisit și s-au valorificat superior resursele materiale, s-au produs bunuri cu costuri mai reduse și la un nivel calitativ superior, s-a folosit mai rațional forța de muncă și a sporit productivitatea muncii.

Este semnificativ faptul că realizarea planului pe 1973 s-a făcut în condițiile asigurării prețurilor cu amănuntul, ale unei circulații bănești sănătoase, ceea ce a condus la întărirea monedei naționale.

Ca și în anii precedenți, industria a cunoscut anul trecut un ritm înalt de dezvoltare. Producția totală industrială din anul 1973 a fost cu 14,7% mai mare decât cea din 1972, sporul bănesc fiind de 57 miliarde lei. În cel de-al treilea an al Cincinalului în curs a continuat procesul de dezvoltare și modernizare a bazei tehnico-materiale a agriculturii. Ca rezultat al acestui proces, al eforturilor depuse de țărănime și de toți lucrătorii din agricultură, producția globală agricolă a anului trecut a fost cu 25% mai mare decât media anilor 1966—1970, asigurându-se satisfacerea cerințelor aprovizionării populației precum și a altor nevoi ale economiei naționale.

Înfrățirea unui amplu program de investiții în 1973 a dus la punerea în funcțiune a 404 noi capacități industriale și agrozootehnice și 115 unități cu o parte din capacitatea prevăzută.

Prin o repartizare rațională a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării, s-au pus în funcțiune noi unități productive și în județele mai puțin dezvoltate sub raport industrial.

Participarea țării noastre la circuitul economic internațional a dus la sporirea volumului exporturilor, care au crescut cu 29,20% față de 1972 și s-a lărgit cooperarea economică și tehnică, încheindu-se 49 de acțiuni de cooperare și specializare în producție și numeroase întreprinderi mixte de producție cu sediul în țară sau străinătate.

Bilanțul marilor realizări economice a dus la ridicarea bunăstării materiale și spirituale a populației. Numărul salariaților a sporit cu 200.000 și s-au asigurat condiții mai bune de muncă și odihnă, de ocrotire a sănătății, de învățământ și de locuit, fiind date în folosință 97.000 de apartamente.

Importantele înfrățiri ale economiei naționale pe anul 1973 dovedesc pe deplin puterea economică a țării noastre, capacitatea de muncă a poporului nostru, întărind convingerea că prevederile pe anul 1974 vor fi îndeplinite cu mai multe succese.

Credincioșii Bisericii noastre sprijinesc cu devotament și elan patriotic desăvârșirea vieții celei noi din patria noastră și sînt alături de marile inițiative și realizări ale întregului nostru popor pentru înfrățirea programului de înălțare a țării noastre pe noi culmi de civilizație și cultură, pentru sporirea prestigiului ei în toată lumea, pentru pace, securitate și înfrățirea dintre toate popoarele lumii.

C.

Martiri neștiuți ai pămîntului străbun

Dascălul Ion Maftai

Din adîncul timpului, aceste meleaguri au fost pcarta furtunilor, încît putem spune că de piepturile străbunilor s-au spart multe din vîltoarele vremii. Înaintașii noștri pentru a-și păstra ființa, limba și credința și-au transformat piepturile în zid de apărare împotriva multelor revărsări de neamuri, care pîrjoleau adesea totul în calea lor. Multe răni au rămas pe trupul patriei din acele timpuri. Turcii prădau, tătarii jefuiau; de multe ori într-un an de două trei ori trebuiau ridicate bordeiele din scrum și cenușă. Cînd casa era gata, alt val, alte flăcări se ridicau spre cer, alte lacrimi, alte jertfe.

Păstorii noștri sufletești din acele vremuri, preoții și dascălii bisericilor au sădit în inima obștei lor dragostea de țară, dragostea de glia străbună, de mormintele înaintașilor, dragostea de credința străbună, de omenia și rînduiețile moștenite de la înaintași, dar și nădejdea în vremi mai bune, pe care le-am ajuns și le trăim cei de astăzi. De cîte ori acest pămînt a fost udat de sînge și lacrimi, frămîntat de copitele cailor, cîte stoluri de lăcuste n-au venit atrase de lumina aurului, limpezimea apelor și mirosul pînii coapte, dar cum au venit s-au spart de voința dîrză a înaintașilor de a-și apăra glia asemenea valurilor mării de stînci.

Despre acele vremi, pe filele unei „Cazanii” îngălbenite de timp și mucegăite de vreme, scăpate ca prin minune, în comuna Ibănești, la 1820, luna lui septembrie, ziua de 10, dascălul bisericii neunite Ion Maftai nota următoarele: „Ne-a luat pășunea, ne-a ars școala, feciorii noștri mor pe pămîntul Franțuzului, nu avem nici un drept, amu vor să ne ia credința și limba (șterse două cuvinte). Nu ne lăsa Doamne că numai pe Tine te avem și iobăgia ce o ducem în spate.”

Notița de mai sus a fost scrisă cu cerneală neagră în partea de jos a paginilor, începînd cu pagina 41 pînă la 65. De la pagina 65 la 70 cartea e ruptă, iar la pagina 71 scrie „Io Ionu Maftai dascăl bisericii neunite anu de la întruparea domnului 1820 — 10 septembrie”. Cine a fost acest Ion Maftai? În puținele documente pe care le-am găsit, Ion Maftai a fost copilul unui țaran iobag din comuna Ibănești; a învățat puțină carte la școala mănăstirească din Dumbrava Hodacului. În 1805 ziua de 27 august cînd baronul Bornemisa a dat foc școlii mănăstirești din Hodac era elev.

În 1824 preotul unit din Ibănești scria Blajului: „... Noi nu avem școală, numai neuniții au. Diacu Ion Maftai a strîns pruncii în casa lui și la frăținesco sacolo învață din postul crăciunului românesc ș pînă primăvara cînd ies plugurile...”

După notița de mai sus, păstrată în arhiva din Blaj, reiese că Ion Maftai a înființat școala la Ibănești după distrugerea școlii mănăstirești din Dumbrava Hodacului. În ce an anume nu știm, dar la 1824 exista.

Alte documente despre el nu mai avem pînă în furtunoșii ani 1848—1849.

Din puținele date rămase și informațiile orale ce circulă în partea locului — școala lui Ion Maftai era așezată în dealul Roginului în apropiere de actualul cimitir.

În 1848 un elev, Lupu Leon, care era fiul preotului martir Toader Lupu, avea sarcină să ridice satele Văii Gurghiului. Elevul Lupu Leon i-a spus lui Maftai: „La miezul nopții, cînd vei vedea o făclie aprinsă în turnul bisericii din Hodac, să tragi clopotele într-o dungă, cu oameni ce se adună, pornește și ne așteaptă la podul Hodacului”.

În noaptea de 25 septembrie 1848 la miezul nopții, au început să se miște muntii, coasele se mișcau spre cer, iobăgia ca un val, ca o mare -nfuriată fără capăt, fără sfîrșit, asemeni unui

uragan, s-au năpustit asupra castelului feudal din Gurghiu, mistuindu-l în flăcări. Încleștarea între răsculați și armată fu scurtă dar crudă. În timpul luptei căzu prizonier și Ion Maftai. N-a fost ucis în Gurghiu, ci împreună cu alți cinci inși din Chinceș au fost duși să fie judecați de Tribunalul din Breaza, care se retrage spre apus, spre Fărăgău și Crăiești. În dealul Crăieștilor, acolo unde drumul o ia spre Milășel, cei cinci prizonieri, plus alți treizeci și cinci din Fărăgău și Milășel, sînt puși să-și sape groapa. Ei au săpat un șanț lung de 30—40 m.

Înainte de a fi împușcați, au fost dezbrăcați, legate mîinile la spate, așezați în genunchi în fața gropii, li s-au scos ochii cu vîrfurile săbiilor, apoi împușcați și răsturnați în șanț, lăsați descoperiți. Abia la cîteva zile oamenii din Milășel au astupat groapa.

Aceste fapte sînt povestite și azi de cei cu părul înălbit de zile, nepoților la gura sobei, ca un legămînt să nu fie uitați niciodată.

Ei ne sînt însă și imbold în a ne iubi țara, pentru care înaintașii au suferit și s-au jertfit, în a ne da aportul nostru la înflorirea Patriei, acum cînd, liber, independent și stăpîn pe munca și avutul său, poporul nostru își făurește o viață din ce în ce mai bună.

D. Boieru-Hodăceanu

BADEA CÎRȚAN

125 ani de la naștere

În 24 ianuarie 1974 s-au împlinit 125 ani de la nașterea ciobanului Gheorghe Cîrțan din Cîrțișoara, județul Sibiu, intrat în istorie sub numele de Badea Cîrțan.

Ciobănașul Gheorghe a fost luat de tatăl său la turma de oi de cînd a început să umble pe picioare. Aici pe plai, între ciobani, viața era senină, calmă, rustică, cum este natura.

Primele buchii le-a învățat de la părintele Vulcan din Cîrțișoara care îi pune în mîna istoria biblică, carte pe care a purtat-o în sîn alături de cronică românilor a lui Șincai pînă i s-au măcinat toate filele.

Cu aceste cărți s-a legitimat și poliției din Roma, cînd a fost ridicat de la Columna lui Traian, unde a dormit o noapte după ce a făcut drumul pe jos pînă acolo.

Destinul său pe acest pămînt poate fi rezumat în „Lupta pentru apărarea limbii, a credinței strămoșești și unirea neamului românesc”.

Lumina exploziilor obuzelor — pe care o vedea în timpul nopții peste Dunăre în timpul războiului din 1877 cu turcii — i-a răscolit și scos la suprafață sentimentul patriotic.

Într-o dimineață îi spune tovarășului său Ion Cotigă, că el trebuie să plece pe front să dea o mîna de ajutor României, ca să nu lase dușmanul să calce pămîntul patriei. Fără pregătiri, fără să facă acte întinde mîna lui Cotigă, îi spune să aibă grijă de oile lui pînă la reîntoarcerea de pe front.

În aceste împrejurări află că românii din Transilvania sînt tot mai asupriți, fapt care l-a determinat să se întoarcă acasă. Școlile de preoți și învățători, societățile culturale, diferitele reuniuni și mai ales ziarele „Tribuna” și „Telegraful Român” au contribuit mult la lupta românilor pentru drepturile care li se cuveneau și la ideea de unitate într-o singură țară. Procesul Memorandului, condamnarea la închisoare a scriitorilor și ziaristilor, măsurile de oprimare etc. au avut adînci ecouri în sufletul lui Badea Cîrțan, lupte la care ia și el parte activă. Așa se face că ciobanul din Cîrțișoara merge pe jos, timp de 16 zile, la împărțatul de la Viena „să-i spună în față suferințele poporului român și strîmbătățile de tot felul pe care le face administrația și jandarmii”. Ofițerii

(Continuare în pag. 4)

BADEA CÎRȚAN

(Urmare din pag. 2)

de la cancelarie refuză să-l înscrie pentru audiență, deși repetă cererea timp de 60 zile prin prezența în fiecare dimineață.

Acum constată că împăratul, care a mințit pe Horia și pe Avram Iancu, nu este împăratul românilor, astfel că se întoarce acasă la Cîrțișoara de unde pleacă la București să vadă cu ochii lui statuia lui Mihai Viteazul, craiul care a unit laolaltă pe toți românii.

După 3 zile de mers pe jos, ajunge la statuie unde doarme peste noapte, după ce ferește zăpada. În ziua următoare face cunoștință cu V. A. Urechia, președintele Ligii Culturale, pe care-l roagă să-l lămurească dacă cele scrise de Șincai — despre împăratul Traian sînt chiar adevărate și dacă „taica Traian” are statuie, iar profesorul de istorie îi spune că la Roma se află Columna lui Traian. După explicările primite, se hotărăște și pleacă la Roma să vadă cu ochii lui Columna lui Traian, mergînd pe jos timp de 43 zile.

În anul 1899 merge pentru a treia oară la Roma unde are loc Congresul orientaliștilor, la care au participat delegați și oameni de știință din 40 de națiuni de pe întregul glob pămîntesc. Profesorul Ovary, delegatul Austro-Ungariei, a ținut o conferință publică la Roma, prin care contesta originea daco-romană a poporului român, precum și continuitatea pe pămîntul Daciei. La acest congres a participat din partea României o delegație numeroasă, condusă de profesorul Urechia, din care a făcut parte și ciobanul Gheorghe Cîrțan, care a fost prezentat oamenilor de știință în portul strămoșesc, avînd căciula pe cap, cămașă albă desfăcută la piept, lungă peste cioarecii albi strînși pe picior, cu opinci în picioare. Alături de el se aflau figuri de daci reproduse după Columnă. Prin înfașurare și port, ciobanul din Carpați era un dac rupt de pe Columnă, servind astfel ca document viu despre originea noastră daco-romană și vechimea pe plaiurile Daciei. Congresistii au înțeles și reținut care este adevărul istoric privitor la originea și vechimea poporului român pe pămîntul Daciei. Delegații Austro-Ungariei s-au urcat a doua zi în tren și au plecat acasă.

Badea Cîrțan a fost un fiu credincios al Bisericii noastre care-și iubea mai mult sufletul decît trupul și era temător de Dumnezeu. Nu trecea pe lîngă nici o biserică să nu intre în ea, să îngenuncheze și să se roage pentru Țara românească, „mare și frumoasă, care va să fie la vremea ei”, cum zicea el. Din aceste sentimente s-a născut și dorința de a merge să vadă locurile pe unde a trăit, umblat și suferit Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. De la Constanța a călătorit pe un vapor ca angajat pe vas. Ajuns la Ierusalim, constată că la Mormîntul Sfînt erau o mulțime de călugări, „care făceau slujbe în toate limbile pămîntului, numai în limba românească nu făceau”. A fost la muntele Sionului și apoi la rîul Iordan, unde „n-a stat mult la socoteală pînă a tunat în apa Iordanului și cum era căldură mare și apa nu era bună de băut, se pomenește cîntînd din toate puterile: În Iordan Botezîndu-te Tu Doamne. Am zis către mine de ce să nu mă rog și eu în limba românească, dacă am fost învrednicit de Cel de Sus să ajung pînă la rîul Iordan și să pot face chiar baie în rîul sfînt.”

De la rîul Iordan se duce la Marea Moartă unde face și acolo o baie bună. „Am apucat, spune el, de am băgat degetul în gură și am văzut că apa era sărată ca ocna și amară ca fierea.”

Întors în țară simte și vede mersul vremurilor care vesteau destrămarea orînduirii feudale. Românii transilvăneni aveau nevoie de cărți românești căci cele ce ieșeau din tiparnițele de la Sibiu, Blaj etc. erau mult prea puține.

Din cauza măsurilor luate de guvernul grofilor, nu putea pătrunde nici un fel de carte din România în Transilvania. În aceste condiții Badea Cîrțan se prezintă la Liga Culturală din București și anunță un program, la care se angajează voluntar privind transportarea în spinare, peste crestele Munților Bucegi și Munților Făgăraș de cărți românești „ca fiecare ardelean să aibă o carte românească de citit, să nu uite limba și legea strămoșească”. Ciobanul neșcolarizat prezintă un plan de lucru concret și real, plan care rămîne fără asemănare în istoria răspîndirii cărților în masele poporului și fără egal în efort și trudă.

De acum ciobanul de la Cîrțișoara intră în istorie sub numele de „Badea Cîrțan” și devine nobil cerșetor de cărți — în Țara Românească și donator generos în Transilvania. De acum începe martirajul prin purtarea în spinare a unui imens

număr de cărți, ziare și reviste, pe crestele înzăpezite din Bucegi și Făgăraș, cale de 4 zile, cărți care au cîntărit circa 2½ vagoane, timp de 14 ani, pînă în luna februarie anul 1911, cînd a fost acoperit de o lavină de zăpadă, de unde a reușit să iasă după efortul uriaș făcut zile și nopți, din care s-a ales cu o boală de piept, care i-a adus sfîrșitul în același an, în vîrstă de 63 ani.

În anul 1903, din ordinul guvernului de la Budapesta, jandarmii forțează încuietorile depozitului său, în timp ce el se afla reținut la poliția din Brașov, și au ridicat 76.612 cărți, reviste, tablouri și ziare. După confiscarea cărților este condamnat la un an închisoare.

Toate acestea nu l-au abătut din drumul său și continuă cu mai mare pasiune transportul cărților peste munți.

† JUSTIN SAVA

(18 martie 1897 — 3 octombrie 1973)

De curînd a răposat în Domnul un om de mare omenie, devotat sprijinitor al Bisericii străbune, funcționar administrativ, cu largi concepții sociale și culturale, pensionarul permanent preocupat de treburile cetățenești, sensibil la solicitările semenilor săi și față de problemele istoriei Patriei, Iustin Sava, fiul preotului Ioan Sava, vajnic luptător pentru cauza națională. S-a născut la 18 martie 1897, în satul Izvoarele, comuna Vălișoara, județul Alba, unde a primit o educație aleasă, dar severă, familia sa fiind destul de numeroasă. Aici a urmat cursurile primare cu învățătorii Ioan Popița și Gheorghe Indrei. Plecat, înainte de primul război mondial, cu unul din frații săi în România ca să-și caute norocul, a făcut o experiență crudă a vieții, fiind ucenic de prăvălie, administrator de cantină, secretar, fecior în casă, cunoscînd astfel ce înseamnă munca stăruitoare, cinstea și omenia. La întoarcerea sa acasă, cînd tatăl său este silit să pibegească și el, cu copiii mai mici și soția prin satele din Dobrogea, Moldova și Muntenia, tînarul Iustin Sava își îngrijește frații și surorile și după Unirea din 1918 se încadrează în primele echipe de funcționari administrativi ai Transilvaniei. Urcă treptele administrației cu hotărîre, devenind în 1923 secretarul general al Prefecturii județului Alba și apoi în 1938 subdirector la Ținutul Mureș. Aici desfășoară o bogată activitate socială și culturală, sprijinind cu energie clădirea de noi biserici, restaurarea de monumente, înființarea de cantine în Munții Apuseni și de școli, precum și de însemnate instituții culturale, cum sînt Muzeul Regional din Alba Iulia și Biblio-

teca publică din acest oraș. În ultimii ani ai vieții sale a dat un sprijin neprecupețit pentru punerea în rînduală a treburilor Catedralei Reîntregirii, la urmărirea săpăturilor arheologice de la Mitropolia lui Mihai Viteazul de la Alba Iulia și la organizarea unei colecții de artă veche românească, în acest centru al Transilvaniei. A susținut cu stăruință restaurarea și inventarierea monumentelor istorice din județul Alba, subliniind mereu în calitate de membru al Comisiunii Monumentelor istorice, prin memorii, necesitatea conservării vechilor locașuri bisericesti. A fost un bun consilier pentru toate problemele noastre religioase, reușind ca prin tenacitatea sa să obțină realizări importante, între care amintim și Complexul turistic de la Mănăstirea din Rîmeș.

S-a trudit din răsputeri să aducă de la Mirăslău crucea comemorativă a lui Mihai Viteazul și să o așeze pe locul unde a fost altă dată Mitropolia lui Mihai Viteazul.

În toate acțiunile sale sociale, culturale și religioase a fost permanent sprijinit de către soția sa Maria Sava, născută Maxa, tot fiică a unui vrednic preot, Vasile Maxa, din satul Gîrbova, județul Alba.

Cît a trăit, acest român fără prihană, conștient de marele rol moral al Bisericii noastre, în lucrarea căreia s-a dovedit un fiu de seamă, cinstit de toată lumea, a luptat dreaptă a dus.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

† Emilian Bîrdaș-Rășinăreanu
Episcop-vicar

Bartolomeiu Baiulescu

(Urmare din pag. 2)

convocată o adunare la care au participat diferiți meseriași, negustori, medici, avocați și profesori, în fața cărora B. Baiulescu a ținut importanta sa conferință despre „Necesitatea promovării meseriilor între români”.

În felul acesta s-a pus bază „Asociațiunii pentru sprijinirea învățăcelilor și sodalilor români meseriași” din Brașov, care, deși a primit aprobarea oficială de funcționare de abia la 14 februarie 1874, a început să activeze încă din anul 1870, avîndu-l multă vreme ca președinte pe preotul Bartolomeiu Baiulescu. Scopul acestei asociațiuni era de a crea o pătură de meseriași necesari propășirii economice a românilor transilvăneni.

Importanța dezvoltării meseriilor și în consecință a instituției a fost sesizată de B. Baiulescu și exprimată clar într-o cuvîntare din anul 1881, în care spunea: „...Orice națiune, care este avizată numai la agricultură, și nu cultivă industria, e silită a rămîne în urma celorlalte națiuni vecine. Agricultură unei țări fără industrie trebuie să scadă, căci crescînd numărul populațiunii și neexistînd industrie și manufactură, unde cei sporți să poată căpăta o ocupațiune și adăpost, ca astfel să se mărească căutarea productelor agriculturii, aceștia care se vor spori, vor deveni siliți vrînd-nevrînd să rămînă sau simpli plugari, sau mai verosimil lucrători cu ziua.”

În consecință, Bartolomeiu Baiulescu arată că scopul „Asociațiunii” este „să creăm meseriași iscusiți, iar pentru scopul acesta avem neapărată

lipsă de ateliere, de școale de meserii, căci numai astfel vom putea avea meșteșugari care să țină concurență cu străinii din țările mai cultivate...”. Pentru ridicarea calificării la cel mai înalt grad, mulți meseriași au fost trimiși în străinătate „ca să se perfecționeze”. La stăruința lui B. Baiulescu, pentru pregătirea ucenicilor se deschide la Gimnaziul român din localitate „un curs de învățătură”, iar în anul 1886 tot el editează, pe cheltuiala sa proprie, prima revistă meșteșugărească română din Brașov intitulată „Meseriașul Român, foaie pentru învățătură și petrecere, alcătuită pentru meseriași și toți iubitorii de meserii”, explicînd în felul următor necesitatea unei asemenea publicații: „E de lipsă deci ca și meseriașii noștri să aibă un organ, în care să facă cunoștință unii cu alții, un organ în care să-și împărtășească unii altora aflările lor, păsurile lor; un organ, care să țină totdeauna socoteală de mersul meseriilor la poporul nostru românesc.”

Această revistă, care pe lîngă articole economice avea și o parte literară, a apărut timp de patru ani, fiind nevoită să-și înceteze apariția în luna decembrie 1889, din lipsă de fonduri.

Tot pentru a veni în sprijinul meseriașilor români, B. Baiulescu a contribuit la înființarea în anul 1887 a unei bănci, purtînd emblema „Meseriașul Român”, asociațiune de credit și depuneri, avînd drept scop acordarea de credite meseriașilor pentru cumpărarea de unelte și materiale. Această bancă a funcționat pînă în anul 1894.

Pr. Zenovie Moșoiu